

RÓLAD VAN SZÓ!

**A Román Televízió magyar adásában
bemutatott riportfilm rövidített szövege**

- Riporter: — *Ha azt mondom, szerelem, mi jut eszedbe?*
- I. lány: — Valami nagyon szép.
- II. lány: — Hát... beleborzongok már a szó hallatára is.
- R: — *Hány éves vagy?*
- II. lány: — Tizenyolc.
- R: — *Lehetnél már anya is... De tudnál-e gondozni egy újszülöttet?*
- II. lány: — Persze, hogy tudnék.
- R: — *Ki tanított meg erre?*
- II. lány: — Barátnőmmel beszélünk a kérdésről — és olvastam is.
- R: — *Mit?*
- II. lány: — Nemrég jelent meg egy könyvecske a nemi életről és a házasságról.
- R: — *Elegendőnek talárod, amit erre vonatkozóan az iskolában kapsz?*
- II. lány: — Hát... egyik órán a lélektanárunkkal beszélgettünk el. És aztán magunk között. Ennyi.
- R: — *Ha azt mondom, anyaság, mi jut eszedbe?*
- III. lány: — Egyelőre semmi.
- IV. lány: — Ha az anyaságról van szó, a gyermekekre gondolok. Imádom őket, és remélem, pár éven belül én is anya leszek.
- R: — *Tudnál-e gondozni egy újszülöttet?*
- IV. lány: — Újszülöttet nem, mert annak bizonyos fogásai vannak, de nagyobb gyereket igen.
- R: — *Az iskolában erről mit hallottatok?*
- IV. lány: — Anatómia órán, keveset.
- III. lány: — Az anyaságról? Megközelítőleg sem elég, amit az iskolában tanulunk. Mondjuk, bizonyos szempontból pótolják azok a könyvek, amelyek az utóbbi időben megjelentek.
- R: — *Hányadikos vagy?*
- V. lány: — Tizenkettedikes.
- R: — *Mi a menzesz lényege?*
- V. lány: — Nem tudom megfogalmazni most hirtelen.
- I. lány: — Hát, hogy miből áll a folyamat? A petesejt kitermeli a petét, és ez mivel nem termékenyül meg, eljut a méhbe, ott leválik a méh nyálkahártyájával együtt, ez okozza a vérzést.
- R: — *Szégyelltek erről beszélni?*
- III. lány: — Az embernek vannak néha gátlásai, pedig hát ez természetes probléma.

IV. lány: — Szerintem semmi szégyellnivaló nincs benne. Minden fiatalt foglalkoztat, s jobb, ha nyíltan beszélünk e problémákról.

R: — *Mik a terhesség jelei?*

VI. lány: — Nem tudom.

R: — *Hány éves vagy?*

V. lány: — 19. Én sem tudom...

R: — *Miről beszélgettetek magatok közt az előbb?*

III. lány: — Arról, hogy milyen kérdéseket tetszett feltenni.

R: — *Szoktatok beszélgetni ezekről a kérdésekről?*

III. lány: — Hát persze, de szükségünk volna a tanárok és főként az osztályfőnök segítségére. Nem adják meg.

R: — A fiúknak mi a véleményük?

III. lány: — Fiúkkal nem szoktam beszélgetni ilyesmiről.

IV. lány: — Én szoktam. A fiúk sokkal természetesebben veszik ezeket a kérdéseket, s habár a lányok anatómiai szempontból fejlettebbek, mégis, az ilyen problémákban lemaradtak.

*

Biológia óra. X. Y. tanárnó:

„Az emberi szervezet életműködéseit három csoportba osztjuk: relációs, anyagforgalmi és szaporodási. A relációs működés biztosítja a szervezet és a környezet kapcsolatát, az anyagforgalmi az anyagcserét, vagyis a szervezet „napi“ működését, fölépítését, a harmadik a felfenntartást. Az élő anyag tulajdonságai közé tartozik a szaporodás; szolgálatában állanak a szaporító szervek, a hím és a női jellegűek. Ezek termelik azokat a sejteket, az ún. gamétákat, amelyekből egyesülés után létrejön a magzat.“

*

R: — *Rólad van szó. Arról a lányról, aki a Fiatalközösség tanácsadóján feltette a kérdést, kell-e tanítani a szerelmet. Véleményem szerint a szerelem nem lehet tantárgy, de megtanulhatjuk, hogyan éljünk emberien, szépen, racionálisan és boldogan. Rólad van szó! Arról a középiskolás diákról és társairól, akiknek válaszait az előbb hallottuk, és akik közül többen a kötelező biológiai leckét sem tudták felmondani. Vajon csak szégyenérzetből? De ezek a lányok nemsokára anyák lesznek, és gondozniuk, nevelniük kell gyermeküket.*

Rólatok van szó! Jövendőbeli anyákról. Vajon felkészít-e, ellát-e elegendő ismeretekkel az iskola benneteket a családi életre vonatkozóan?

Ankétunk tényanyagának magvát 160 Kovászna megyei diák kérdőívünkre adott válasza szolgáltatja, de magnó- és filmszalagra rögzítettük a marosvásárhelyi és kolozsvári középiskolások véleményét is. A 160, írásban adott választ előbb a lélekbúvároknak adtuk át elemzésre, és feltettük „a kérdést“: milyen szerepe van az egyén, a személyiség fejlődése szempontjából a nemi nevelésnek?

*

Csögör Erzsébet pszichológus: — A szexualitás az egész személyiség harmóniája szempontjából jelentős, mert biztosítja lelki egységét, épességét, azt, hogy az illető munkaképes és — ne féljünk a kifejezés-

től — élvezőképes legyen, s a társadalomban úgy tudjon elhelyezkedni, hogy az élet minden vonatkozásában kellő örömet találjon; a munkaképesség és az élvezőképesség szorosan kapcsolódik egymáshoz, egyik a másik nélkül szinte elképzelhetetlen. Ez az ankét izgalmas olvasmány. Egyrészt, mert fiataljainknak a nemi neveléssel kapcsolatos állásfoglalása ritkán jut eléggé kifejezésre a felnőtt előtt, másfelől az ankét lehetőséget adott több fiatalnak, hogy névtelenül, mintegy önmagának válaszoljon bizonyos kérdésekre. Azt mi, pszichológusok tudtuk, hogy az ifjúságot érdekli a nemi élettel kapcsolatos kérdéskör. De hogy milyen mértékben s hogyan reagálnak egyesek erre a kérdésre, és hogy a különböző környezetben élő fiataloknak milyen lehetőségeik vannak szexuális ismeretszerzésre, erre az ankét vetett fényt.

Nézze csak ezt az érdekes választ. Értelmiségi szülőktől származó leány. Arra a kérdésre, honnan nyerte nemi ismereteit, így felel: „A szexuális életéről kimerítő és teljes elméleti felvilágosítást — nagyon fiatalon — szüleimtől kaptam. Ez magába foglalta az anatómiát, a funkcionális, majd pedig a lélektani-érzelmi folyamatok ismertetését. Elméleti vitáink is voltak, könyveket is olvastam szüleimtől; a legszebb volt Simone de Beauvoir *A második nem* című kötete.“

Ez az eset szinte egyedülálló. „Hallgassunk meg“ egy másik lányt is. Apja orvos, anyja könyvelő. „Édesapám könyveiből próbáltam inspirálódni a szexuális kérdéstről 10—12 éves koromban. De pontos választ nem kaptam. Szüleim nem adtak semmilyen felvilágosítást.“

A harmadik megkérdezett egy XII. osztályos fiú. Munkásszármazású. A kérdéstről először barátaitól hallott 14 éves korában. Hozzáfűz-nivalója ehhez az, hogy ne csak a középiskolában kezdjék meg a szexuális felvilágosítást, és ne csupán évente egy-egy órát szánjanak rá. Egy másik válasz. Értelmiségi lány, aki az első nemi értesüléseit barátaitól kapta: „talán 10—12 éves koromban. Azt már előbb is tudtam, hogy nem a gólya hozza a kisbabát, de igazi létrejöttét fiúbarátaimtól hallottam. Emlékszem, akkor nem voltam megelégedve, úgy véltem, nem valami tiszta életadási forma. Szüleimmel erről sohasem beszélünk.“

Az esetek többségében a nemi felvilágosítás terén a szülő nem engedi ki a kezéből a gyermeket, és különösen a lánygyermek az édesanyától kapják az első nemi felvilágosítást. Sajnos, csak 10—12 éves korban.

*

VII. lány: — Szüleim orvosok, mégis könyveimhez fordultam felvilágosításért, úgy éreztem, jobban tudnak rajtam segíteni, mert néhány beszélgetés a szülőkkel... ezeknek a részleteiből..., nem tudom olyan jól mondani, na...

VIII. lány: — Például ilyen véleményt is hallottam hozzám közelálló felnőttektől: „miért olvasol ilyen könyveket, ráérsz még fiam, 19 éves vagy, a szükséges ismereteket később szerzed meg, most törődj a tanulással.“ Sajnos, elfelejtik, hogy ők is voltak fiatalok, és nem próbálják meg átadni a tapasztalataikat.

*

Csőgör Erzsébet: — Bizony, bármennyire is szereti ez a szülő a gyermekét, azzal, hogy rákényszeríti a maga gondolkodásmódját és akadályozza felnőtté érésében — elveszti a gyerek bizalmát.

R: — *Mennyiben része az egységes nevelői folyamatnak az iskolában a nemi nevelés?*

Albert Ernő igazgató: — A tanulók a szexuális életről szóló felvilágosítást ötödik osztályos koruktól kapnak az életkori fejlődésnek megfelelően. Az ötödik osztályban bizonyos tájékoztatást, a hetedikben részletesebb ismereteket szerezhetnek, míg teljes képet a líceum harmadik évfolyama során nyerhetnek, amikor biológiát tanulnak. Ezenkívül osztályfőnöki órákon is beszélgetnek ilyen kérdésekről. Ugyanakkor a rendszabályzat előírja, hogy a tanulók egészségügyi órákon, évharmadonként egyszer e kérdésekkel is foglalkozzanak. Ennyivel azonban a szexuális nevelés, véleményem szerint, nem oldódik meg kielégítően.

Fábián Ernő tanár: — Azt mondanám, hogy az iskola József Attila Ódájának a szerelmét kellene megtanítsa, a szép, tiszta emberi szerelmet. Ezzel nem foglalkozunk kielégítően. A mi munkánkat a szex-nevelésben sok tekintetben a titoktartás, a lényeg megkerülése jellemzi; verbalizmus tilalmakkal, megrovásokkal. Az iskolai szexuális nevelést úgy tudnánk megjavítani, ha folyamatossá tennénk.

Kozma Béla igazgató: — Iskolánk tantestülete két végletes felfogást igyekezett egyensúlyba hozni. Az egyik az, hogy az ifjúság ne tekintse egyetlen, legfontosabb, valósággal életrendező elvnek a szerelmet; a másik, hogy a felnőttek ne tartásák jogtalanoknak az ifjúságnak az életkorral jelentkező törekvését, amelyet a szerelmi boldogság, a nemi élet iránt támaszt. Az eljárások, amelyeket a tantestület e kérdések tisztázására használ, elég változatosak. Az alapmódszer ezen a téren is a meggyőzés. Ha lehet, a konkrét példa erejével. Igyekeztünk távol tartani az ifjúságot azoktól a kedvezőtlen hatásoktól, amelyek gátolják a helyes nemi erkölcs kialakulását. Ezen a területen mégis keveset tettünk; mintha néha megfeledkeznénk arról, hogy az életre nevelünk. Nem akarjuk vagy nem merjük meghallani gyermekeink kérdéseit, és hagyjuk, hogy maguk keressenek választ, pedig az innen-onnan felszedett értesülések néha elzárják a gyerekek elől a szép élet lehetőségét.

Albert Ernő: — Szükséges lenne, hogy az orvosok ne pusztán megjelenjenek időnként az iskolában és a kapott utasításoknak tegyenek eleget, hanem valóban az iskola orvosai legyenek.

Fábián Ernő: — Az iskolák könyvtáraiban nem találhatóak a szexualitásról szóló népszerűsítő könyvek. A Kriterion vagy az ifjúsági kiadók gondolhatnának arra, hogy népszerű formában irassanak könyveket, amelyek a fiatalok szexuális nevelésében adnának segítséget. Én a tanárok, nevelők továbbképzését ebben a vonatkozásban is szükségesnek tartom.

R: — *Bemutatnék néhány, az elmúlt év folyamán e tárgykörben megjelent román könyvet. V. Săhleanu és I. Macavei Vita Sexualis című kiskönyve a fiziológiai vonatkozásokról nyújt felvilágosítást. Tudor Stoica Sexologie című tanulmánya talán a leghasznosabb munka, ami e tárgykörben az elmúlt évben megjelent. Most adjuk át a szót a nőgyógyásznak.*

*

Nőgyógyászati rendelő. Nőgyógyász és a páciens.

Nőgyógyász: — Hány éves? Hányadikos?

— Tizenhét. Tizedikes vagyok.

— Volt-e fogalma arról, hogy mi történik, ha megkezdí a szexuális életet?

— ?

— Tanultak anatómiát? Mondjuk, a szaporodásról?

— ?

— Tudta, hogy a nemi életnek következményei lehetnek? Az iskolában nem hallott ilyesmiről, szülei nem világosították fel?

— Hát tudtam például... (motyog valamit).

— Tehát nem volt eléggé fölvilágosítva arról, hogy a szexuális életnek a terhesség is következménye lehet. Hát a nemi betegségekről hallott?

— Igen.

Nőgyógyász: — Szinte hihetetlen képet tár elénk ez az anket. Olyan lányoktól kaptuk a választ, akik már anyák lehetnének. És ezek a XI—XII.-es teremtések megdöbentő módon keveset tudnak saját testükről, anatómiájukról, a fiziológiai vonatkozású dolgokról még kevesebbet, a fogalmaik pedig zavarosak. A több mint 100 válaszból egyetlen helyes feleletet sem találtam arra vonatkozóan, hogy mi a menzesz lényege. Sőt nevetséges, hihetetlen dolgokat írnak le. Például azt, hogy a menstruáció az a vérzés, amely terhesség esetén táplálja a magzatot. Vagy a libidóról sokan azt írják, hogy német gyógyszer. Föltétlenül szükséges pótolni ezeket az ismereteket az iskolákban. Megdöbentő az is, hogy érettségi előtt álló gyermekek nem ismerik a nemi betegségeket. A lányok például az egyszerű, banális folyásokat is nemi betegségeknek vélik.

Dr. Radu Negulescu: — Az igazság az, hogy mind a család, mind az iskola nagyon keveset tesz a nemi fölvilágosítás terén. Az egyetemi oktatás kurzusain pedig szó van az állatok szaporodásáról, de az ember ilyen vonatkozású kérdéseiről semmit sem tanul a diákság. Tudom azonban, hogy az Oktatásügyi Minisztériumban foglalkoznak a szexuális nevelés kérdéseivel, s várható az életkori sajátságoknak megfelelő, árnyalt oktatási módzatok kidolgozása.

Borbáth András egyetemi tanár: — Alkalmam volt részt venni a múlt évben a Német Demokratikus Köztársaságban, Hallében tartott első európai szexológiai kongresszuson. E kongresszuson mindnyájunk előtt világossá vált, hogy ránk, nőorvosokra fontos szerep hárul a nemi felvilágosítás terén. Feladatainkat az alábbiakban foglalnám össze. Elsősorban az ifjúsággal kell megismertetnünk mindazokat a legfontosabb orvostudományi, fiziológiai, anatómiai ismereteket, amelyek a serdüléssel, a nemi éréssel kapcsolatosak. Tájékoztatnunk kell az ifjúságot arról is, mikor ajánlatos megkezdeni a nemi életet, és ismertetni kell a megkezdés biológiai és társadalmi feltételeit, következményeit. De ismertetnünk kell a szexuális élet egészségügyi szabályait is; hogy a nemi élet nemcsak egyéni örömszerzés, hanem ugyanakkor a szocialista etika normáinak ellenőrzése alatt álló biológiai tevékenység is.

Csőgör Erzsébet: — 17—19 éves korúak esetében a nemi felvilágosítás és nevelés kérdése már a szerelemmel, a párválasztással, a házasságra való előkészítéssel és az utód nevelésének dolgával foglalkozik. De... „ha befejeztük az iskolát és kikerülünk az életbe, holnap,

ki nevel?“ — kérdi az ankét egyik alánya. Itt meg kell állanunk egy percre, mert talán itt a kérdés súlypontja.

VII. lány: — Valahonnan felvilágosítást kaphatnánk továbbra is. Ha lenne például „házastársak iskolája“, vagy nem is tudom, minek nevezzem, de érzem, hogy hiányozni fog valami ilyesmi.

VIII. lány: — Jucinak igaza van. A legtöbb fiatal ugyanis azt teszi, hogy ha gyereke lesz, hát ott a mama, nevelje.

IX. lány: — Nem tudnám megmondani, hogyan képezem el a felnőtteknek szóló felvilágosító óráknak vagy tanfolyamnak a menetét, de valóban szükség van rá, mert nemcsak a nemi élet kérdéseit kell ismerni, hanem azt is, ami a nemi élet után következik. Különösen a gyermeknevelés kíván sok tudást. Szeretném szóvá tenni a sokat vitatott kérdést is, amikor egy fiatal lány „megbotlik“, hát a baj sokszor azért következik be, mert nem ismeri a nemi élet következményeit.

R: — *Válaszként a vásárhelyi diákok véleményére a következő képek Kolozsvárra vezetnek bennünket. Itt, akárcsak Brassóban, az elmúlt év őszén megalakult a Fiatal házások tanácsadója. Nőgyógyászok és ügyvédek beszélgetnek el és közölnek hasznos ismereteket a házasulni készülő fiatalokkal. Íme, milyen formában biztosíthatja a társadalom a felnőttek körében is a nemi nevelés folytonosságát.*

Dr. Radu Negulescu: — A házassági tanácsadó kabinet már egy éve működik Kolozsváron, és szó van arról, hogy minden egyetemi városban legyen ilyen tanácsadás. Kolozsváron Ioan Vintî nőgyógyász professzor kezdeményezésére foglalkozunk a fiatal párokkal, átfogó módon vizsgáljuk meg mindkét félt, s megállapítjuk, milyen élettani, örökléstani adottságokkal és „reproduktív fedezettel“ rendelkeznek a házasságra lépő párok. Megjegyzem, hogy e fiziológiai jellegű útbaigazítás mellett nem feledkezünk meg szexuális nevelésükről sem, s igyekszünk minél több egészségügyi, jogi vagy neveléslélektani ismerettel útjukra bocsátani a fiatal házasokat.

R: — *Miért jó, hogy mindezekről beszélgetünk?*

VII. lány: — Talán most biztosabban tudjuk, hogy a nemi kapcsolat milyen következményekkel járhat, ugyanakkor azok a botlások kisebb mértékben fordulhatnak elő, és nagyobb lehetőség van arra, hogy... Szóval én a tiszta szerelemnek vagyok a híve, ezt hirdessék.

R: — *Mi a hiányérzete, mit nem fogalmaztunk meg ezúttal?*

VI. lány: — Gondolom, azt, hogy ez a beszélgetés végeredményben felkészítés az életre. Olyasmi, amit egy ember egyedül nem tud megtanulni.

R: — *Őszinte voltál végig?*

V. leány: — Igen. És nem is érte volna meg, hogy ne legyek őszinte, mert azt akartam, hogy minden világos legyen.

R: — *Mindig ilyen tartózkodó vagy?*

IV. lány: — Igen. És olyan hirtelen jöttek ezek a kérdések...

III. lány: — Nagyon örvendtem, hogy ország elé mernek vinni ilyen kérdéseket. Sajnos, az emberek tudatában az van, hogy a szexuális probléma kényes, holott fontos, és széppé lehet tenni.

R: — *Miért lenne kényes?*

II. leány: — Hát... csak az emberek tartják annak. Mindennapi dolog, amin mindenki átmegy, ezért természetes dolog kéne hogy legyen.